

The Governance of International Migration in Turkey and Morocco: Irregular Migrants' Access to Right to Stay

A.E. Üstübici

Nederlandse samenvatting

Deze thesis analyseert de ervaringen van illegaliteit van migranten in Turkije en Marokko, door te bestuderen hoe beide landen reageerden op toenemende druk vanuit de Europese Unie (EU) om ongereguleerde migratie binnen hun grondgebied te beheersen. Deze landen zijn gekozen omdat ze vergelijkbare geschiedenissen van uitgaande migratie richting Europa hebben, een overeenkomstige geopolitieke positie bezetten en, het belangrijkste voor deze studie, te maken hebben met dezelfde druk vanuit de EU om hun grenzen te controleren en wat ongereguleerde migratie wordt genoemd terug te dringen. Dit onderzoek is voornamelijk gemotiveerd vanuit de overtuiging dat het belangrijk is om te analyseren wat er gebeurt *buiten* de grenzen van de EU op het gebied van de *productie van illegale migratie* en de *toegang tot rechten voor migranten*. Ik wilde de implicaties van deze trends van het stoppen van het ongereguleerde oversteken van de grenzen van de EU voor de bredere regio achterhalen en voornamelijk die voor de mensen die lijden onder het beleid en de praktijken die als doel hebben om menselijke mobiliteit naar de EU te beperken.

De belangrijkste onderzoeksvraag is:

☐ Hoe is ongereguleerde migratie een nieuw beleidsonderwerp geworden dat impact heeft op de toegang tot rechten en de wettige status van ongereguleerde migranten?

Ik heb deze vraag opgedeeld in drie deelvragen:

☐ Hoe hebben veranderd beleid en praktijken ten aanzien van de rechten van ongereguleerde migranten illegale migratie geproduceerd in de de facto immigratiesamenlevingen Turkije en Marokko?

☐ Hoe ervaren migranten hun illegaliteit en hoe gaan ze om met hun aanwezigheid in de samenleving in het algemeen, en hun toegang tot rechten en een wettelijke status in het bijzonder?

☐ Onder welke omstandigheden mobiliseren ongereguleerde migranten zich om hun rechten en een wettige status te claimen?

De bredere sociologische vraag onder deze empirische vragen is:

☐ Hoe zoeken mensen in zeer precaire posities in hun relatie tot de staatsmacht/het staatscontroleapparaat legitimiteit?

Hoofdstuk 2, De productie van illegale migratie en de incorporatie van migranten vergeleken, geeft een uiteenzetting van het conceptuele en methodologische gereedschap dat ik heb ontwikkeld om deze vragen te beantwoorden. Om verschillende aspecten van illegale migratie bloot te leggen heb ik gebruik gemaakt van Willens drie componenten van illegale migratie: als *juridische*

status, de sociaal-economische omstandigheden ervan en als een manier van in de wereld zijn (Willen, 2007). Door middel van een discussie van literatuur over de wettelijke productie van illegale migratie (De Genova, 2005; Calavita, 2005), de achterblijvende incorporatie van ongereguleerde migranten (Menjivar, 2006; Coutin, 2003; Calavita, 2005; Bommès en Sciortino, 2011; Chauvin en Garcés-Mascreñas, 2014) en de politieke mobilisatie van ongereguleerde migranten (Nyers en Rygiel, 2012; Nicholls, 2013; McNevin, 2006; 2012) geeft het boek een gelaagde analyse van illegale migratie. Op basis van een analyse van beleidsdocumenten, interviews met de belangrijke spelers in het veld en migranten met een verschillende wettige status worden vier aspecten van illegale migratie en de incorporatie van migranten in kaart gebracht om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Dit zijn: ervaringen van uitzetting, participatie in het economische leven, toegang tot zorg en onderwijs en toegang tot een wettige status. Ik bekijk hoe illegale migratie is *geproduceerd* door wetgeving, *in de praktijk gebracht* en *onderhandeld* door de staat, door actoren van maatschappelijke organisaties, en door migranten zelf.

Hoofdstuk 3, Internationale en nationale dynamieken van de productie van illegale migratie in een vergelijkend perspectief, verklaart de internationale dynamiek en nationale juridische processen van Turkije en Marokko, twee landen met een vergelijkbare geopolitieke positie en vergelijkbare invloed van het uitbesteden van migratiebeleid door de EU. Echter, de omvang, landen van afkomst en het profiel van de inkomende migranten verschillen tussen de twee landen. Wat vergelijkbaar is, is de opkomst van ongereguleerde migratie als een onderwerp van beleid in Turkije en Marokko, door middel van overeenkomstige technieken van de productie van illegale migratie en de vergelijkbare internationale positie van de landen. In beide casus was illegale migratie in eerste instantie een aspect van hun veranderende migratiebewegingen naar de EU en werd het later een beleidsonderwerp omtrent inkomende bewegingen in eigen land.

Het concept *transitieland* is belangrijk om de impact van de internationale context op de productie van illegale migratie in perifere contexten te begrijpen. De landen die als transitiegevallen worden geïdentificeerd hebben maatregelen genomen om mobiliteit langs hun grenzen met de EU te controleren. Ironisch genoeg zijn deze landen als *transitielanden* gelabeld door de EU vanwege maatregelen die ze juist samen met de EU hebben genomen om *transitie te stoppen*. In perifere contexten zoals die in Turkije en Marokko was illegale migratie in eerste instantie een bijproduct van de politieke wil om ongereguleerde migratie naar de EU te stoppen. Dit heeft geleid tot een toenemende betrokkenheid van de EU bij de grensinfrastructuur van de transitielanden en van toenemende activiteiten van internationale organisaties zoals UNHCR en het IOM; het heeft ook gezorgd voor veranderingen in de wettige infrastructuur van de transitielanden. Het achterhalen van het internationale aspect van de productie van illegale migratie is waar ik bijdraag aan de literatuur over de productie van illegale migratie, maar ik draag

hiermee ook direct bij aan de literatuur over de uitbesteding van migratiebeleid door de EU.

Eén gemeenschappelijk aspect van hoe deze internationale druk in beide landen werd ontvangen, is dat ongereguleerde migratie als een veiligheidsissue werd gezien. Als gevolg hiervan werden migranten en vluchtelingen fundamentele rechten ontzegd. Beide landen gingen van een periode van ontkenning van ongereguleerde migratie naar een waarin het een onderwerp van beleid werd. Dit hield veranderingen van het wettelijke kader in en de totstandkoming van nieuwe instituties om met ongereguleerde migratie om te gaan. In Marokko werd de politisering en criminalisering van ongereguleerde migratie onderdeel van het publiek debat, wat leidde tot sterkere betrokkenheid van maatschappelijke organisaties en sociale bewegingen. In Turkije werd ongereguleerd migratiebeleid bediscussieerd binnen een technische discussie over de toetreding van het land tot de EU en was er een lager niveau van politisering in het publiek debat.

Hoofdstuk 4, Stop de klopjachten, We zijn in Marokko, we leven in Marokko, we houden van Marokko, Illegale migratie in de praktijk: Marokko als een case van politieke incorporatie, achterhaalt de ervaringen van migranten in de illegaliteit en de factoren die de politieke mobilisatie van het issue in Marokko veroorzaakten. Wat opvallend is voor de casus Marokko, is dat de dagelijkse dreiging van uitzetting en buurtgeweld een directe impact hebben op de percepties van illegalen omtrent hun wettige status en sociaal-economische positie. Migrantten hadden tevens een gemarginaliseerde positie op de arbeidsmarkt, met zeer sporadische mogelijkheden tot werkgelegenheid. Deze praktijken van harde uitzettingsaangelegenheden, geweld bij de grensbewaking en beperkte toegang tot de arbeidsmarkt in de stad gecombineerd met buurgeweld hebben geleid tot uitsluiting. Maatschappelijke organisaties hebben, ondanks hun beperkte capaciteit, een belangrijke rol gespeeld in het verkrijgen van toegang tot zorg en onderwijs voor migrantten.

De slechte levensomstandigheden vormden een basis van solidariteit onder Afrikaanse migrantten en tussen de migrantten en pro-migrantten actoren. Terwijl ze te maken hadden met uiteenlopende mechanismen van uitsluiting, vormden ongereguleerde migrantten vanaf 2005 samen informele organisaties. Ik heb de institutionele en discursieve contexten onderzocht waaronder politieke mobilisatie van ongereguleerde migratie een haalbare optie werd. Ik heb laten zien dat ongereguleerde migrantten in Marokko, gestimuleerd door hun ervaringen van marginalisatie, in staat zijn geweest om een politiek veld te creëren waarin ze, met dank aan Marokkaanse en internationale organisaties, rechten en een wettige status kunnen claimen. Het gebruik van een kader gebaseerd op een discours van rechten, een gemeenschappelijke Afrikaanse identiteit en ervaringen van emigratie versterkten de gedeelde ideële gronden van zulke verbonden. Vanwege deze mobilisatie werden ongereguleerde migrantten zichtbaar als politieke actoren voordat ze werden erkend door staatsautoriteiten.

Gespiegeld aan hoofdstuk 4, achterhaalt **Hoofdstuk 5, Turkije: de depolitisering van illegaliteit en de impact op de roep van migranten om een wettige status**

verschillende aspecten van illegale migratie in de stad Istanbul. Zoals wordt aangegeven door het concept van uitzetbaarheid (De Genova, 2002) voelen migranten een constante dreiging van uitzetting. Zoals is verteld door ambtenaren, maatschappelijke organisaties en migranten zelf zijn detentiepraktijken sporadisch en arbitrair. Daardoor resoneert in de verhalen van uitzetbaarheid van de migranten een gevoel van getolereerd worden door de politie enerzijds, maar van misbruik anderzijds. Migrant, zelfs zij die naar Europa toe willen, hebben een positie op de arbeidsmarkt in Istanbul opgenomen, als goedkope, flexibele krachten. Hierbij moet opgemerkt worden dat dit desondanks een selecte opname in de arbeidsmarkt is. Aangezien de condities op de arbeidsmarkt hard zijn en om lange uren vragen, is er behoefte aan jonge, sterke krachten. Migrant krijgen geen steun wanneer ze misbruikt worden of als ze op zoek zijn naar toegang tot zorg of onderwijs. Het privilege van bepaalde rechten en diensten (zoals toegang tot wonen, zorg en onderwijs) is alleen te verkrijgen via een asielverblijf. Het hoofdstuk laat zien hoe praktijken van illegaliteit en processen op de arbeidsmarkt en binnen asielregimes elkaar op bepaalde momenten aanvullen en versterken.

Politieke mobilisatie is nauwelijks doorgedrongen tot de ervaringen van illegalen in Turkije. Het maatschappelijk middenveld richt zich op asielissues in plaats van ongereguleerde migratie of immigratie in de bredere zin, en heeft beperkte interesse voor het mobiliseren van vluchtelingen of migranten. Daardoor missen migranten de institutionele kanalen om rechten te claimen. De bestaande migrantenorganisaties zijn georganiseerd op basis van etniciteit en nauwelijks geïnteresseerd in ongereguleerde migratie. Zelfs als deze organisaties ongereguleerde migranten als leden accepteren, dan nog zijn hun claims om hun leden te legaliseren gebaseerd op verwijzingen naar een gedeelde Turkse identiteit in plaats van naar een kader van mensenrechten.

In **Hoofdstuk 6, Illegale migratie voorbij de grenzen van de EU: Turkije en Marokko vergeleken**, wordt bekeken hoe ongereguleerde migranten hun aanwezigheid duidelijk maken aan de staat in twee verschillende contexten. Deze vergelijking laat zien hoe dagelijkse ervaringen van illegaliteit en mechanismen van incorporatie van ongereguleerde migranten tot uiteenlopende vormen van legitimiteit voor ongereguleerde migranten hebben geleid. Terwijl alledaagse legitimiteit het belangrijkste aspect van de incorporatie van migranten is in Turkije (specifiek Istanbul), hebben ervaringen van illegaliteit in Marokko geleid tot een zoektocht naar politieke legitimiteit.

In het geval van Marokko is er sprake van uitsluiting op de niveaus van beleid, discours en de praktijk. Wat betreft het vraagstuk van incorporatie is Marokko een cruciale casus voor de studie van mobilisatie voor rechten van illegale migranten, buiten die van gewoonlijke immigratielanden in Noord-Amerika en West-Europa. In Turkije zijn ongereguleerde migranten, ondanks ervaringen van misbruik en 10

discriminatie, alledaags legitiem, vooral door hun deelname op de arbeidsmarkt. Tolerante controleregimes in de stedelijke omgeving hebben het proces van informele incorporatie versterkt. Illegale migranten zijn er opgenomen in de informele stedelijke economie. De *de facto* aanwezigheid van ongereguleerde migranten is niet gekoppeld aan het bestaan van een inclusieve pro-migrantenrechten beweging. Als gevolg hiervan zijn de rechten van ongereguleerde migranten geen legitiem politieke discussieonderwerp geworden. De casus Turkije laat zien dat de mechanismen waarmee ongereguleerde migranten legitimiteit verwerven niet noodzakelijkerwijs te maken hebben met een zoektocht naar politieke erkenning. Met andere woorden: ongereguleerde migranten hoeven niet per se als politieke subjecten te worden gezien om hun aanwezigheid te legitimeren. In **Hoofdstuk 7, Conclusies**, wordt uiteengezet dat één van de belangrijke conceptuele bijdragen van de studie de uitbreiding is van het denken over de wettelijke productie van illegale migranten. De analyse van de constructie van transitiegebieden maakt het nodig dat dit proces op een internationaal niveau wordt bestudeerd. Dit houdt in dat onderzoekers van illegale migratie zich moeten richten op deze internationale aspecten en het is een herinnering aan diegenen die de externe aspecten van het migratiebeleid van de EU bestuderen dat dit het resultaat is van een specifieke productie van illegale migratie. Een andere conceptuele en methodologische bijdrage is de aanzet tot een vergelijkende studie van illegale migratie, met een blik op verschillende niveaus, vooral in contexten waarin dit onderwerp nog niet goed is onderzocht. Het doel is om de productie van illegaliteit te bestuderen, als ook de stijlen van incorporatie van migranten en politieke mobilisatie, en hoe deze stijlen en vormen van mobilisatie zorgen voor verschillende vormen van in- en uitsluiting van subjecten. Een andere conceptuele ambitie van het boek is dan ook om de wettige/institutionele beleidsanalyse van ongereguleerde migratie en sociologische/ethnografische methoden van het alledaagse te combineren.